

Judææ fertilissimo et deliciosissimo eos Israelitæ collocarent, vel eis sanè liberam optionem habitationis quovis in loco permitterent. Igitur cum in terram promissam Israelitæ pervenissent, hisce Cinæis Jerichuntinum agrum, utpote uberrimum et deliciosissimum assignarunt. Hanc enim totius terræ promissæ regionem fuisse uberrimam et deliciosissimam non uno in loco indicat Josephus, inprimis verò 5 Belli cap. 4: « Optimes, inquit, in eâ (de fonte loquitur hanc regionem irrigante) paradisos ac densissimos educat, palmarumque irriguarum genera, tam sapore quàm nominibus varia; quarum pinguisimæ calcibus pressæ plurimum mellis emittunt, non multum alio melle deterius; quanquàm et mellis alitrix est illa regio, et opobalsami ferax, qui omnium charissimus est fructus ibi nascentium; itemque Cyprium et Myrobolanum gignit; ut qui divinum esse illum tractum dixerit, non erraverit; ubi copiosa et optima generatur, quæ sunt rarissima. Sed nec in aliis fructibus ei aliqua facilè toto orbe regio certaverit, adeò multiplicatum, quod satum est, reddit. Cujus rei causa mihi videtur esse aquarum vis læta, et aeris calor, cum hic provocet quæ nata fuerint atque diffundat; liquor autem firmis singula radicibus stringat, viresque suggerat æstivo tempore, quo sic perusta est illa regio, ut nemo facilè ferat: » ita enim vertendum fuit, non ut Ruffinus, qui reddidit: *Ut nihil facilè procedat ac pululet*, quæ sententia repugnaret aliis, quæ hoc eodem loco habet Josephus. Subdit verò: « Tanta est autem coeli temperies, ut quo tempore in aliâ Judææ regione ningit, lino illic tantum indigene vestiantur. » Idem libro 5 Antiq. cap. 1, vel juxta græcos codices 3: « Chananzæ natura talis est, ut videre liceat campos magnos et frugum ac fructuum feracissimos, qui collati ad aliam terram admodum uberes videri possent; quòd si iidem ad Jerichuntinum aut Jerosolymitanum agrum conferantur, jam non magni pretii videbuntur, cum tamen hi agri parvi sint et bonæ ex parte montani, sed quantum ad fertilitatem attingent nullis aliis secundis. » Itaque cum aliquandiu in hoc agro commorati fuissent isti Cinæi, et hunc locum utpote a Chananzæorum infestatione securissimum (siquidem in eo ad multos annos castra Israelitarum ad Galgala sub Josue steterunt subactis omnibus quaquaversum Chananzæis) delegissent; nunc quoniam pia et religiosa vivendi

ratio, quam insituerant, ab hoc luxu et molliore victu abhorrebat, et solitudinem contemplationisque otium adamabat, indicat sibi omni à vino abstinentiâ, rejectâ omnî agrorum, vinearumque, quemadmodum nunc religiosi faciunt, possessione, sprêtâ domorum habitatione, et tabernaculis, quæ facilè aliò asportantur, contenta (ut Jerem. 35 de Rechabitarum instituto habetur, qui iidem cum Cinæis, ut alibi diximus, et 2 Paral. 2, versu ultimo, perspicuè indicatur), credi potest occasione oblata, postquàm tribus Juda totam ferè suam sortem Chananzæorum reliquiis perpurgaverat, Cinæos pertasos occasionum mollioris vitæ, et tumultûs populi, de migratione et secessu in solitudinem illam tribus Judæ, quæ apta ipsis visa est suo vitæ instituto, cogitasse, et reipsâ nulloque negotio perfecisse, cum nihil esset quod illos ab hæc re retraheret, utpote quibus nec possessiones essent, nec domus, nec deliciarum ac mollioris vitæ cura. Secesserunt igitur hi in desertum sortis Judæ, quod est ad meridiem Arad. Porro Arad urbs fuit, vel certè exigua aliqua regio in finibus Chananzæ regionis, juxta Idumæos et Amalecitas, non procul extremâ parte meridianâ et occidentali maris Salsi; ita ut hoc desertum planè in extremis finibus Chananzæ esset ad meridiam, juxta angulum orientis et meridiei. At tamen non perpetuò eo in loco mansisse, vel certè non omnes, colligere licet ex eo quòd infra hujus libri cap. 4, dicatur: *Haber autem Cinæus recesserat quondam à cæteris fratribus suis filiis Hobab cognati Moysi, et tetenderat tabernacula usque ad vallem quæ vocatur Sennim, et erat juxta Cedem.* Itaque hic ab australi Chananzæ parte recesserat, et in Nephthalitica tribu juxta Cedem Nephthali, quæ tribus omnium maximè borealis erat, in tabernaculis habitabat. Legimus etiam 1 Paral. 2, v. ult.; Cinæos habitasse in Jabes; at ubi illa Jabes fuerit nihil constat, utpote cujus alibi nusquam in Scripturâ, nec apud Josephum fiat mentio: nam satis constat non esse illam Jabes Galaad, cujus sæpè Scriptura meminit; diverso enim modo in Hebræo hæc et illa Jabes scribitur; nam Jabes Galaad *Jabesh* appellatur, at altera ista Cinæorum *Jahbets* nuncupatur. Rursus Jonadab filius Rechab, cujus extant egregia illa sanctimonie et pietatis documenta Jerem. 35, factus est obivus Jehu in Samariâ, ut satis verisimile sit eum in istis locis habitasse.

Nota verò, cum dicitur hic: *Et habitaverunt cum eo*, referendum esse ad Judam. In Hebræo

mutato plurali in singularem habetur: *Et habitavit cum populo*, cum illius videlicet tribus Judæ populo se miscuit intra sortem ipsis habitando.

VERS. 17. — ET PERCUSERUNT SIMUL CHANANÆUM QUI HABITABAT IN SEPHAATH, ET INTERFECERUNT EUM. VOCATURQUE EST NOMEN URBSI HORMA, ID EST, ANATHEMA, INDICAVI NUDI. 21, sub initium capituli, suspicari me votum ibi factum de delendis et anathematizandis urbibus regis Arad, hoc loco expletum; neque etiamnum illius conjecturæ me penitet: primò quia, ut ibi declaravi, non fuit id votum eo tempore expletum, neque tunc impleri potuit; ergo verisimile est eò Scripturam hic respexisse, et voluisse indicare votum illud hic fuisse expletum. Adde cum Scriptura hic antiquum nomen Arad usurpet, satis indicare illud necdum fuisse antiquatum, vel aliud usu introductum. Secundò quia nomen loco impositum Horma consentit; neque verò apparet cur novum hoc anathema efficerent nullâ indicatâ causâ seu Dei præcepto, sicut id Jericho, seu voto, ratione cujus obligarentur hanc urbem anathema reddere; cum præter Jerichunta cæteras hæc tenus urbes non anathematizarent, et tamen ipsum nomen ubi impositum satis indicet fuisse hoc verum et propriè dictum anathema; idemque ipsum indicet vox hebræa, quam interpretes noster vertit: *Et interfecerunt*; est enim in Hebræo *vaiiacharimu*, quod significat ad internecionem nullâ re reservatâ, idque ad honorem Dei, interficere et destruere. Tertiò quia ob id vers. præced. meminit Arad, quo nomine appellatur locus ille Num. 21.

At dices: Locus hic anathematizatus prius dicitur vocatus fuisse Sephaath, non Arad: cumque paulò ante Scriptura meminisset Arad, et mox hic aliud urbis nomen subjungat, satis indicat non unum eundemque locum esse Arad et Sephaath. — Respondeo non esse novum eodem loco duo nomina adhærescere. Adde nec esse necesse asserere idem omninò esse Arad et Sephaath; potest enim unum urbis, alterum regionis nomen esse, neque admodum refert utrùm urbis an regionis nomen facias: quanquàm Arad non tam videtur urbis quàm regionis nomen esse, quæ aliquot urbes complecteretur: nam ditio illa regionis Arad, cui nomen illud Horma erat imponendum, non unam solam urbem complectebatur (ibi enim dicitur: *Delebo urbes ejus*, et paulò post: *Subversis uribus ejus*), sed plures; et nomen Horma toti huic loco plures urbes com-

plectenti post earum anathematizationem impositum est; quia tamen inter eas urbes una earum præcipua fuit, vel certè primo impetu expugnata et anathematizata, quæ hic dicitur Sephaath, illius in particulari meminit, et nominis isti urbi deleti impositi, quæ præcipuè anathema hoc urbem illam tangebatur, etsi et ad alias minores urbes extenderetur, vel certè ei primò hoc nomen impositum ante cæterarum urbium ejusdem ditionis eversionem, cum tamen nomen etiam ad eas urbes extendi deberet. Porro nomen hoc explicant Septuaginta, et in Regio quidem et Basileensi codice dicitur urbs appellata, *Ἡρακλειώτις*, at in codice Romano *Ἡρακλειώτις*, quod præ altero placet.

VERS. 18. — CEPTIQUE JUDAS GAZAM CUM FINIBUS SEIS, ET ASCALONEM ATQUE ACCARON CUM TERMINIS SUIB. CONFECERAT JAM TRIBUS JUDA BELIUM CUM CHANANÆORUM RELIQUIIS, QUÆ ERANT IN ORIENTALI SORTIS IPSIUS PLAGA, NUNC DE BELLO AGITUR, QUÆ IN OCCIDENTALI ET MARITIMâ REGIONE CUM PHILISTÆIS CONFECTI, DICITUR TEXTUS NOSTER CUM TRES IPSIS URIBUS, QUÆ SATRAPARIUM NOMINE GAUDEBANT, GAZAM, ASCALONEM, ACCARON CUM FINIBUS SUIB ERIPUISSE, QUIBUS OMNINÒ HEBRÆA CONSENTIUNT. SEPTUAGINTA INTERPRETES IN REGIO ET BASILEIENSIS CODICE TRES HÆC SATRAPIAS NOMINANT; ADDUNT TAMEN ET QUARTAM, AZOTUM, CUM FINIBUS SUIB. VERUM, QUOD MIRERE, IN ROMANO CODICE DISERTÈ NEGATUR HAS URBS PHILISTINORUM ISRAELITAS POSSESSISSE: *Et non possedit Judas Gazam, neque fines ejus; neque Ascalonem, neque fines ejus; neque Accaron, neque fines ejus; Azotum, neque adjacentia ejus.* Josephus autem libro 5 Antiq. c. 2, disertè asserit Ascalonem et Azotum bello hoc fuisse captas, at evasisse Gazam et Accaron, additque rationem quòd in planitie site et abundantes curribus facilè eos rejicerent, à quibus invadebantur. Verùm Josephus nullo modo audiendus, contra disertam Scripturæ sententiam. Lectio septuaginta interpretum, quæ est in Romano codice, etsi antiqua sit, ut liquet ex Augustino et Procopio Gazæ, qui negationem addunt, ea tamen meritò mendosa judicanda est, utpote quæ tam disertè videatur nostro et hebræo textui repugnare; additamque negationem crediderim, quòd hic loco videretur pugnare cum altero illo loco cap. 3, infra, ubi inter cæteras gentes, quas Deus derelinquit, et delere noluit, sive ad bellicam exercitationem, sive ad probandam Israelitarum in cultu divino constantiam, recensentur quinque satrapie Philistinorum. Unus tamen videtur modus superesse, quo

lectio hæc cum nostri et hebræi textûs lectione concilietur, nempe cepisse quidem istas tres satrapias, neque id negare Septuaginta, sed eas non possessisse, seu inhabitasse; priusquam enim eas incolerent Israelitæ (quod fortè non sunt ausi facere, donec cæteræ satrapia bello captæ essent, ne, quia hostes erant formidandi, ab iis bello impeterent, et omnis illis securitas tolleretur), Philistæi suas urbes et satrapias paulò ante captas recuperarunt, ita ut eas Israelitæ nunquam possedissent, seu incoluisse videantur; quod vult locus ille infra, cap. 5. Ex quo etiam liquet quomodo hæc nostra lectio cum illo cap. 5 loco conciliari debeat; nam ceperunt quidem nunc Judæi urbes illas, sed ita ut eam mox eas Philistæi recuperarint, nihil actum videri possit, certè nihil quod vel ad habitationem sedemque Israelitis figendam conferret, vel quod ipsis securitatem præstaret, cum passim postea legamus eos negotium Israelitis facessisse.

At quæri posset, quomodo Judas hic Accaron cepit, cum illa ad istius tribus sortem non pertinuerit, utpote quæ ipsi avulsa sit, et Danis attributa Josue 19? — At responderi potest Judam hoc bello quiddam Philistæorum esset, nec ita difficile expugnatum cepisse, etiamsi ad ipsius sortem non pertinere, ut hostium atque fortissimorum vires debilitaret quos sciebat mox bellum moturos ad recuperandas urbes perditas, uti reipsa factum est.

VERS. 19. — FUITQUE DOMINUS CUM JUDA, ET MONTANA POSSEDAIT: NEC POTUIT DELERE HABITATORES VALLIS, QUIA FALCATA CURRIBUS ARMANDA; hoc est, Deus illis præsto fuit, ut montanas urbes, quæ in illa maritima regione erant, caperent: at non eas, quæ in vallibus, vel campestri planitie sitæ erant; rationemque addit, quia hi falcatis curribus utebantur, quos admodum extimescebant Israelitæ, quorum præsidio uti non poterant nisi in montibus erant, cum ad hos currus magno impetu in hostes agendas, eosque lacerandos, plana loca requirantur.

Sed quæri hic potest: Si Deus cum Judæis esset, cur non perterque valles ac montes illis permisit? an fortè Deo rationes desint hosse currus evertendi, equos exterrendi, in ipso hostes machinas has evertendi? quæ igitur causa timoris esse debuit iis qui manifestam in tam multis Dei opem experiebantur? — Respondeo in his bellis ita Judæos Deo auxiliatore esse usos, et sæpè opem Dei præsentem expertos, ut tamen non semper æquè inuenta esset victoria, sed interdum nullo, interdum

modico, interdum multo etiam sanguine ea staret, sive ob quorundam inter-Israelitas flagitia, sive ut ipsi docerentur semper ad Deum per orationes confugere: quò sciebat ut non desset eis causa metuendi, ne Dei opè desintuerentur ad facilem, et sine multâ suorum etate obtinendam victoriam. Item, licet tententis Dei præsentem opem experti essent, potuit non desse timor ne in posterum Deus eos desereret, utpote qui nollet ulterius in Chananæis delendis eos hoc tempore progredi, sed in aliud tempus bella hæc reservari; quod sanè etiam videtur divini consilii fuisse, ne subactis eversisque undequaque hostibus nimium securi et luxu diffidentes, Dei obliviscerentur, aut in superbiam efferrentur. Itaque, ne ulterius progredierentur, permisit Deus illos timore hostium et falcatorum currum concuti, et in nonnullam de divino auxilio diffidentiam labi, aut etiam Deus ipse ab ulteriore bello eos injecto terrore avocavit.

Nota verò pro eo quod interpres noster habet: *Quia falcatis curribus armabantur*, Septuaginta in diversis codicibus variam habere sententiam; in Regio quidem codice sic: *Quia obtulit eis, et currus ferrei ipsi*; sed deest hic suppositum verbi *obtulit*, vel ex antecedentibus intelligendus Dominus loco suppositi; in Basileensi ex Romano codice additur aliud suppositum, et in Basileensi quidem hoc modo: *quia Rechab obtulit eis, et currus ferrei ipsi*, at in Romano tantummodo prior pars habetur sententiæ: *Quia Rechab obtulit eis*, desunt cætera. Basileensi codice lectio etiam August. est; at ea quæ est in Romano codice Theodoretii item est, eamque de Rechab pio illo in Scripturâ viro et Cinæorum progenitore (quem multi Hobab Moysis affinem esse volunt) ipse explicat, cujus consiliis et susceptionibus factum sit, ut contra vallis incolæ hic exercitum non ducerent quòd metueret ne, si Judæi maritima loca possiderent, externorum commercio illuc navigi appellentium perverterentur. Verùm in Hebræo nihil plus habetur quàm, *quia currus ferrei eis* quod Hieronymi versione respondet. Crediderim et ego hic codices Septuaginta mendosus esse, et sola illa posteriora verba ipsos reddidisse: *Quia currus ferrei eis*, quod non sensu modò cum Hebræo concordat, sed etiam totidem verbis ex Hebræo est redditum: cætera autem existimo ab aliquo sciolo addita, qui prima duntaxat hebræica lingue elementa degustarat; qui cum videret in hebræo vocem *rechab* sine penitis, quæ vox currum significat, ipse

alio adjectis vocalibus legerit *rechab*, nomenque viri putarit esse, seu illius pii et religiosi viri, seu alicujus alterius, qui illam expeditionem impedisse significaretur, quam imperiti hominis conjecturam alicubi margini adscriptam aliqui in ipsum textum inseruerint, vel ex trito altero, quod de curribus indicat Scriptura, vel utroque addito. Et verò de Rechab pio illo viro, qui Jehu regis vixit tempore intelligere quàm sit ridiculum nemò non videt.

VERS. 20. — DEBERUNTQUE CALER HEBRON, Sicut dixerat Moyses; Num. videlect 14, v. 24, id ei promiserat Moyses reverso à Chananææ exploratione, imò Deus; ea enim verba, quemadmodum et ea, quæ habentur Deuter. 1, v. 36, desunt: sed nimirum id futurum Deus Moysi primum, deinde Moyses idem nomine Dei promisit.

QUI DELEVIT EX EA TRES FILIOS ENAC. De quibus paulò ante v. 10, et Josue 15, v. 14.

VERS. 21. — JERUSALEM AUTEM HABITATOREM JERUSALEM NON DELEVERUNT FILII BENJAMIN, HABITATITQUE JERUSALEM CUM FILIIS BENJAMIN IN JERUSALEM USQUE IN PRESENTEM DIEM. Idem habes de filiis Juda Josue 15, v. ult.; nam et quod ibi dicitur de filiis Juda ad hæc tempora referendum; neque enim prius ceperunt Jerosolymam incolere, qui erant de tribu Juda, quàm ille qui erant de tribu Benjamin, sed in communi civitate, utpote in utriusque tribus confinio posita, factâ eâ expugnatione, quæ supra v. 8 hujus capituli relata est; ceperunt ex utraque tribu homines mixtim habitare, sic tamen ut Jebusei partem australem, seu arcem Sion munitissimam retinuerint, quos non potuerunt hi etiam junctis inter se viribus usque ad Davidis tempora delere. Itaque, non deleverunt, hic idem est ac, non potuerunt delere, quemadmodum et habetur Josue 15, tam in nostro textu, quàm hebræo. Ex quo sequitur hos à culpâ immunes fuisse, quòd hosce Chananæos non exterminaverint; neque enim illis voluntas defuit, sed facultas; contra quam factam in aliis tribubus, quæ nimia mollitie et socordia Chananæos evertere non studuerunt, quemadmodum ipsi à Deo imperatum fuerat; quod et passim hisce primis capitibus in eis capitur.

VERS. 22. — DOMUS quoque JOSEPH ASCENDIT IN BETHEL, RUITQUE DOMINUS CUM EIS. Hic additur de bello ab Ephraimitis feliciter Deo opitulante gesto, captâque sine sanguine Bethel; nempe civis cujusdam ejus urbis Chananæi proditorie, et latente irruptione.

VERS. 23. — NAM CUM OBSIDERENT URBEM, HOC

est, latenter advenissent, ut obsiderent, sive, ut in Hebræo est et Septuaginta, *cum explorarent*.

QUE PRÆUS LUZA VOCABATUR. De hæc Bethel et antiquo ejus nomine Luza dictum est Gen. 28, v. 19, ubi Luzam seu Luz (quod nucem significat) asserit verisimiliter nomen habuisse à nucem in eo loco multitudinem: at Rabbini alia omnia commisscuntur; aiunt enim hæc urbem nucis figurâ fuisse, et in eâ nullam portam fuisse, sed exitum quempiam duntaxat occultum, quemadmodum et nux undique duro cortice tegitur, nullo velut portâ ad interioriorem nucleum aditu, et ob hanc causam Luza nomen habuisse; indeque factum ut Ephraimitæ in ullam urbem aditum reperire non potuerint, sed ductore et indice indigerint, qui eis arcem illum in urbem introitum commonstraret. Sed hæc omnia figmenta sunt Rabbina. Credi potest Ephraimitas summo diluculo advenisse, eumque portâ minimè paterent, vel quòd nimis magnò constaret victoria, si per portas et vi irruptionem pararent, petisse ab hoc viro num quâ latenter in urbem ingredi possent, ut fit, muris alicubi collapsis, vel parte aliquâ civitatis minis firmata, et ipsos Chananæi indicio ingressos esse.

VERS. 24. — ET FACIEMUS TECUM MISERICORDIAM. Potuerint ne hoc Ephraimitæ promittere à nonnullis dubitatur, cum jussi essent Israelitæ omnes Chananæos perimere, nullumque cum iis fœdus percutere. Existimo tamen nihil in hæc re peccatum: velita enim erant quidem fœdera amicitia, societatis, conjugii, vel etiam subjectionis sub tributo; at non erant prohibita primùm istius modi fœdera, si ad unius veri Dei cultum converterentur Chananæi: talia fœdera et pacta etiam juramento firmata habuerunt Israelitæ cum Rahab meretrice, cum Gabaonitis; at non videtur hic Bethelis civis cum suis ad Deum conversus; addendum igitur hic aliquid ad eam responsonem. Rursum ergo dico fuisse quidem illicitum quocumque casu, si ad Dei cultum non converterentur, cum Chananæis de societate et cohabitatione pacisci, vel non occidere, si qui inter Israelitas vellent commorari; id enim propter perversionis periculum à Deo erat inhibitum; at non fuit inhibitum vitam condonare, et de eâ pacisci, si modò extra Chananæam vellent habitatum secedere, maximè accedente justâ et rationabili causâ paciscendi, cujusmodi hic fuit. Et hæc ratione eum hoc Chananæo hic de vitâ ipsi et toti ejus cognationi condonanda pa-

posteriore explicatione quasi proprium nomen suspensere; at priore appellativè suspensere, cum dixerunt, *in quo vulpes*. Hebraicè vulpes dicuntur שְׁחָלִים *schalim*, quæ vox vix abludit à priore illa voce, nisi quod prior illa sit vox quatuor litterarum interposito ב, illa tamen sua versione indicare voluerunt locum à frequentibus vulpibus eo in loco commorantibus nomen accepisse; è quo loco fortè Samson qui è tribu Dan, uti et in eodem locus hic, suas vulpes accepit. Hæc de utraq; illa apud Septuaginta versione paucis delibanda fuere.

Circa priorem tamen illam versionem de ursis erit fortè non nemo, qui difficultatem moveat, revocetque in dubium an in Judæa ursi extiterint: nemo enim negaverit Judæam inter calidas et æstuosas regiones censi; at ursi frigidis et nive obsitis gaudent regionibus. Testis Apuleius libro 4 Milesiar: « An ignoras hoc genus bestiarum (de urso loquitur) locos consistos, et specus roscidos, et colles frigidos, et fontes amœnos semper incubare? » Quare à frigidis regionibus sæpè à bonis auctoribus indita urso epitheta; Caledonium nominat Martialis; Britannicos ursos auctores alii in ludis Romæ datos referunt, Scythicos alii. Idem iterum qui supra Martialis:

..... Venabula condidit urso

Primus in Aretoi qui fuit arce poli.

Gregorius Agricola: « Ursos multos regiones frigida gignunt. » Et verò hoc ipsum constat ex Olai magni historia, et Hollandorum recentioribus navigationibus ad mare glaciale his in regionibus vastissimos et robustissimos, quinimò et candidissimos ursos cerni. Deinde si in Africâ monstrorum et ferarum fecundissimâ nulli sunt ursi, quod disertè affirmare ausus est Plinius libro 8, cap. 56, quomodò non sit verisimile in Palæstinâ vicinâ Africæ etiam abesse ursos? Et quanquam multi auctores antiqui contra Plinium de Africanis ursis videantur sentire, et imprimis Herodotus in Nelpomene, qui disertè asserit in Libyâ ursos esse, Martialis apud quem *Libyci ursi*, Virgilius cuius verba sunt:

Et pelle Libystidos urse.

Strabo, qui Mauris urserum pelles pro indumento attribuit, et Javenalis, qui ursos Numidæ appellat, et ursi Numidici apud Solinum; itemque ursi illi Numidici centum ludis Circensibus dati, de quibus in romanis Annalibus relatum tradit Plinius, quorum omnium sententiâ congestas vide apud Lipsium lib. 2

Elect. cap. 4, et Petrum Crinitum libro 15 de honestâ Discipl. cap. 9; tamen cum Plinius contra horum omnium auctoritates audacter stet, vixque reperitur hoc tempore, qui in Africâ ursos esse certò ausi assere, nedum qui vidisse se affirmet, malant multi à Plinio stare; et nonnulli apud auctores, et in Annalibus illis romanis uros pro ursis reponi volunt; alii, ut Lipsius, per Libyicos et Numidicos ursos leones intelligendos esse volunt; alii denique, qui utrosque conciliare volunt, in Africâ raros et minùs præstantes ursos reperiri dicunt, et hoc Plinium voluisse. Verùm, etsi fatendum sit frigidis regionibus gaudere ursos, in isque et numerosissimos, et potentissimos, et majore corporis mole reperiri; et licet fateremur in Africâ nullos esse ursos (quod tamen que ante dicta sunt, incertum faciunt, maxime cum à plerisque contra Plinium stetur et meritò, si verum est, quod Gesnerus refert, regem Æthiopiæ in Epistolâ, quam hebraicè ad summum Pontificem scripsit, testatum esse in regno suo camelos et ursos albos reperiri), tamen universim negari non potest in calidioribus regionibus ursos reperiri, cum et Strabo libro 16, fulvos Arabiæ ursos adscribat, et ursos Persicos Ammianus Marcellinus lib. 24 commemoret. Denique de his quidquid sit, certè Judææ et Palæstinæ negari non possunt, si lib. 4 Reg. c. 17, v. 34 et seq., et 4 Reg. 2, v. 24, consulamus, ubi disertè his regionibus ursi adstruuntur.

ET AGGRAVATA EST MANUS DOMUS JOSEPH, FACTUSQUE EST EI TRIBUTARIUS, hoc est, Ephraimitæ, qui unâ ex parte Danitis erant contentim afflixerunt, oppresserunt et prævaluerunt, Amorrhæo scilicet illi, qui Danitas affligebat, à quibus etiam Ephraimitæ ipsi non parùm molestiæ accipiebant. Itaque de Amorrhæis, super quos manus Ephraimitarum aggravata, seu gravis facta sit, hæc sententia est intelligenda, etsi id disertim neque hebræa, neque textus noster exprimat; exprimit id tamen clarè versio Septuaginta: *Et aggravata est manus domus Joseph super Amorrhæum*. Porrò sat verisimile est nunquam Danitas potuisse Amorrhæis prævalere; ob id necesse fuisse ut ab Ephraimitis debellarentur.

VERS. 56. — FUIT AUTEM TERMINUS AMORRHÆI AB ASCENSU SCORPIONIS, quasi dicat: Mirum non est tam difficulter et nonnisi longo post tempore potuisse debellari Amorrhæos; fuerunt enim longè lateque per Chananzæam sparsi, sed imprimis versùs terminos illos otus Cha-

nanææ australes, ita ut iidem fuerint totius Chananzææ termini, et habitationis ipsorum Amorrhæorum; siquidem Num. 34, extremi ad austrum Chananzææ et terræ promissæ termini v. 4, describuntur per ascensum Scorpionis, ubi quid per ascensum Scorpionis intelligi debeat fusiùs diximus. Similiter sors tribus Juda, quæ extrema fuit versùs austrum et terræ australis terminos Josue 13, v. 3, describitur per ascensum Scorpionis, ut proinde et hi Amorrhæi extremos illos ad austrum Chananzææ terminos incoluisse dici debeant.

PETRA ET SUPERIORA LOCA. Scilicet eorum terminos existerunt. In Hebræo paulò clarior, ut Septuaginta, Pagninus, Tigurini, Cajetanus vertunt: *A Petrà et supra*. Porrò petra, quæ hebraicè *Selah* dicitur, quæ vox idem quod nos petra sonat, urbs erat in montibus et iisdem extremis finibus Chananzææ ad austrum, cujus item mentionem facit Josephus Flavius libro 5 Antiq. cap. 2, ubi eam Amalecitarum urbem fuisse dicit, et Hieronymus in Locis hebraicis, qui illam ponit in terrâ Edom, (si tamen de hac ibi sermo), uti et Procopius hic, verùm Amalecitarum sub Idumæis censi possunt, utpote ab eodem Esau oriundi, licet diversum populum ab Idumæis conflârint, in Idumææ tamen confinio. Et fortè hic Petra

CAPUT II.

1. Ascenditque angelus Domini de Galgalis ad locum Flentium, et ait: Eduxi vos de Ægypto, et introduxi in terram non quâ juravi patribus vestris, et pollicitus sum ut non facerem irritum pactum meum vobiscum in sempiternum,

2. Ita duntaxat ut non feriretis fœdus cum habitatoribus terræ hujus, sed aras eorum subverteretis; et nolistis audire vocem meam. Cur hoc fecistis?

3. Quomobrem nolui delere eos à facie vestrà, ut habeatis hostes, et dii eorum sint vobis in ruinam.

4. Cùmque loqueretur angelus Domini hæc verba ad omnes filios Israel, elevaverunt ipsi vocem suam, et fleverunt.

5. Et vocatum est nomen loci illius lo-

S. S. VIII.

non alia est quàm Senna Num. 34, v. 4, vel Sina Josue 15, v. 5. Nam et Senna Petrarum nomen esse testis est Hieronymus in Locis hebraicis. De eadem urbe Petrà intelligi potest Isaias cap. 42, v. 11; nam et Hieronymus ad eum Isaiæ locum dicit Petram Palæstinæ esse urbem nempe in Palæstinorum seu Judæorum et Amalecitarum confinio posita, et modò ab unis, modò ab aliis possessa, nunc uni, nunc alteri genti attribuitur. Fuit et alia Petra in Moabitide vel Madianitide regione cujus meminit Isaias cap. 16, v. 1, et Josephus Flavius libro 4 Antiq. cap. 4 et 7, à quâ Arabiæ Petraræ nomen factum est, quæ tamen apud Isaiam Petra deserti appellatur, utpote quæ erat in deserti seu vastæ illius solitudinis confinio, idemque ipsum manifestè indicatur à Josepho supra cap. 4. Porrò quod hic additur: *Et superiora loca*, vel, ut in Hebræo esse dixi, à Petrà et supra, significatur non tantùm Amorrhæos ad ipsam urbem Petram pertigisse, sed etiam urbem Petram subinde incoluisse, sed etiam ulterius versùs montium istorum australium culminâ habitationem suam protulisse. Et de hoc Amorrhæo in montibus habitante intelligendus Deuter. locus, cap. 1, v. 41, qui est idem ille, qui Chananzæam habitans in monte dicitur Num. 14, v. ult.

CHAPITRE II.

1. Cette condescendance que les Israélites eurent pour les Chananéens contre l'ordre de Dieu les réduisit bientôt à une extrême misère, en sorte qu'ils s'assemblerent pour chercher les moyens de se délivrer des maux dont ils étoient accablés. Alors l'ange du Seigneur vint de Galgala où ils avoient renouvelé l'alliance avec le Seigneur, au lieu où ils étoient assemblés, qui fut depuis appelé le lieu des Pleurants; et parlant en la personne de Dieu même, il dit: Je vous ai tirés de l'Égypte, je vous ai fait entrer dans la terre que j'avois juré de donner à vos pères, et je vous ai promis de garder à jamais l'alliance que j'avois faite avec vous.

2. Mais à condition que vous ne feriez point d'alliance avec les habitants du pays de Chanaan, et que vous renverseriez leurs autels; et cependant vous n'avez point voulu écouter ma voix. Pourquoi avez-vous agi de la sorte?

3. C'est pour cette raison que je n'ai point voulu exterminer ces peuples devant vous, en sorte que vous les ayez pour ennemis, et que leurs dieux, que vous avez épargnés, vous soient un sujet de ruine en vous portant à les adorer.

4. Lorsque l'ange du Seigneur disoit ces

49